

שפתו תתם

הוועד להפצת תורת הגה"ק בעל הישמה לב' מפרוקירכען זיע"א ולמעלה בקודש

הג
הפסח
תשפ"ד
גליון ט'

צבי לצדיק

הגאון המקובל רבי יצחק באנהארד זיע"א
תלמיד חבר למרן החתם סופר זיע"א

וזאת ליהודה

הגאון רבי יהודה הלוי זיע"א
אבדק"ק ניישטאדט
מגדולי תלמידי החתם סופר זיע"א

ישמח לב

הגאון רבי משה שמעון הלוי זיע"א
אבדק"ק פרויקירכען
תלמיד למרן השבט סופר זיע"א

שפתי צדיק

בשפתו יהגה

לאחר זמן האיסור אפשר להשבית את החמץ בכל דבר ולא דווקא בשריפה

אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם (שמות יב, טו). התוס' בפסחים (ב. ד"ה אור ל"ד) הקשו, דכיון שקודם הפסח בעינן ביטול כדאמרין בגמ' (ו): 'הבודק צריך שיבטל' ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואינו עובר על בל יראה על חמץ בעין, אמאי הצריכו חכמים בדיקה, וזה לא מצינו שהחמירו כ"כ בשאר איסורין.

וקשה לי מהא תנן בתמורה (ל"ג ע"ב) אלו הן הנשרפין ואלו הן הנקברין, וחזינן שלא סגי בבדיקה ולהוציאו מביתו, אלא מבערין להו מן העולם, וצריך לומר דהתם איירי באיסורי הגאיה שלו והוצרך לבערו מן העולם, אבל חמץ שאני דאפילו אינו שלו אלא של נכרי או של אחרים צריך לכפות עליו כלי.

ובפני יהושע (שם ב. ד"ה מיהו) הקשה על דברי הר"ן (שם ד"ה בודקין את החמץ) שכ' לשיטת רש"י ד'תשביתו' שבקרא תרתי משמע, או השבתה בלב דהיינו ביטול, או שריפה, ולכאורה האיך אפשר שיאמר ר"י אין ביעור חמץ אלא שריפה הא 'פירור' וזורה' לא גרע מביטול בלב, ושם משמע מדברי ר"י שלדבריו לא מהני 'פירור' וזורה' ונלאו כל חכמי לב ליישב.

ונלע"ד לא קשה מידי, דהא ודאי לר"י לא מהני 'פירור' וזורה' ומ"ש הר"ן דביטול בלב מהני היינו משום דבלאו הכי אינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו ברשותו, ובגילוי דעתא דלא ניחא ליה דתיקום ברשותיה, סגי.

והקשו החברים הא הביטול נעשית קודם זמן איסורו והיינו בשעה שחמץ שרי בהנאה ועדיין ברשותו הוא, וא"כ ליכא גילוי דעת דלא ניחא דתיקום ברשותיה, והשבתי להם דבאמת לשעתו לא מהני הביטול מידי, רק מהני על אותה שעה שחל האיסור שלא יהיה ברשותו, ובאמת לשיטת רש"י דווקא קודם זמן איסורו צריך שריפה, אבל לאחר זמן איסורו מודה ר"י שהשבחתו בכל דבר ואפילו ע"י פירור וזורה לרוח, וא"כ בשעה שמהני ביטול באמת גם שאר ביעודים מהני, ולפ"י דיבר הכתוב משני ביעורין, אחד קודם זמן איסורו דהיינו שריפה, ואחד לאחר זמן איסורו דהיינו ביטול או פירור וכו'.

ישמח לב

א. לבאר דברי מרן זיע"א נקדים דברי המשנה והראשונים, דשינוי בפסחים (א) בודקין את החמץ לאור הנו, ופ"י רש"י (ד"ה בודקין) שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, והר"ן (שם ד"ה בודקין) הביא קושיית התוס' (ד"ה אור ל"ד) על רש"י, דק"ל שמדאורייתא בביטול בעלמא סגי כדאיתא בגמ', וס"ל לא סגי בלא ביטול כדאמרין בגמ' הבודק צריך שיבטל, וכיון שכך אמאי בעינן בדיקה כדי שלא לעבור עליו בבל יראה, ותיירך, שמדאורייתא בחד מינייהו סגי, כלומר או בבדיקה או בביטול, ובדיקה לחודה נמי מהני, והוכיח מן מדאמרין בגמ' (שם ה) 'לאור הנו' מנא ליה, ופשיט לה מקרא, הילכך כיון שבדק יפה אל"פ שנשתייר שם חמץ אינו עובר עליו, שלא הצריכו חכמים על שלא מצא אלא בשביל חשש שמא ימצא אותו בתוך הפסח כדאיתא בגמ', הילכך כיון בבדיקת חמץ נמי מדאורייתא היא, שפיר איכא למימר עלה דאתי כד"י שלא יעבור עליו בבל יראה, והוכיח עוד מדאמר רבי יהודה (א"א) אין ביעור חמץ אלא שריפה ומדאורייתא איירי. ובפני יהושע (שם ב. ד"ה מיהו) הקשה על דברי הר"ן שכתב דכונתו התורה 'תשביתו' היינו באחד משני דרכים או בבדיקה וביעור או בביטול, ואיתן ראה מדאמר רבי יהודה 'אין ביעור חמץ אלא שריפה' ואיירי מדאורייתא, אך הקשה דלכאורה מוכח איפכא, דמדפליגי רבנן ואמרו שבנוסף לשריפה 'אף מפרר וזורה לרוח' אלמא לרבי יהודה לא מהני, ואמאי, לא יאה מפרר וזורה לרוח מהני אלא כביטול בעלמא, דהרי לשיטת הר"ן ביטול מועיל אף בחמץ ידוע, ומדוע אמר ר"י 'אין ביעור חמץ אלא שריפה'.

הקישא ש'דברים הבאים לידי חימוץ יוצאין בהם חובת מצה, היינו למדים נמי שאפשר לצאת חובת מצה בתערובת משאר מינים ולכל הפחות בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, אף שלא אכל כזית דגן, כיון דמקרא דכל מחמצת נפקא לן איסור תערובת, ולכן בצדק נקטי הקישא דפרשת ראה דשם איירי מחמץ גמור בלי תערובת.

ישמח לב

הבצק שהוציאו ממצרים לא היה מצה ולא היה חמץ גמור

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים ענות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים, ולא יכלו להתמהמה (שמות יב, טו). נראה שבא לומר שהבצק שהוציאו ממצרים לא שמרוהו כראוי באופן שיהיה משומר למצה' רק כעין 'שיאור' דמספקא ל"י בחולין (ב"ב) אי שיאור חמץ הוא או מצה הוא, או בריה בפני עצמה דהיינו שאינה לא שיאור ולא מצה, ועכשיו סיפר הכתוב שיערות אפו בדרך, אבל לא היה מצה גמור ולא חמץ, ולא היה נקרא 'מצה' בעצם אלא במה שבמצצאות אינה חמץ, וזה תורת מצה שהיתה 'עונות' כשהוציאו ולא היה חמץ והוא שיאור דר"י, וזה תורת מצה שלה שלא היה חמץ ולכן ליתא בכל יראה ובכל ימצא'.

ישמח לב

חכם אינו מזכיר 'עבודה' כי מדבר הוא בכל לבבו ללמוד תורה אני צריך

חכם מה הוא אומר מה העדות והחקים ומשפטים. ר"ל שהחכם לא מזכיר 'עבודה' כי 'עבודה' כינוי למלאכה מה שהעבד עושה לרבו בעל כרחו, כמ"ש הרמב"ן (ויקרא כג, ט) 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', עיי"ש 'עבודה' דייקא כנ"ל. שחכם הוא הצידיק בכל דרכיו ולא מכון לקנטר רק מדבר בכל לבבו לומר תורה היא וללמוד אני צריך, כי נכון לבו בטוח שלהשואל כענין משיבין לו כהלכה, ומשום הכי לא מזכיר 'עבודה'. אבל הרשע שמכוין רק לקנטר ולהעביר דת יהדות מזכיר 'עבודה', והגם שרשע הוא, אפילו הכי יצר מחשבות לבו בחכמה ובנהגה ביתו, ר"ל שקושייתו מוצק חריצות עמוקה, על פי מה שאמרו רז"ל (פסחים פ"י מ"ה) 'מצה זו שאנו אוכלין על שום שנאלו אבותינו ממצרים', וא נוסחת הרמב"ם (עיי"ש בתוי"ט) 'שלא הספיקו בצייקם להחמץ'.

צבי לצדיק - באנהארד

הסיבה שאמר הקב"ה שישאלו איש מרעהו למען 'אותו צדיק'

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' (שמות י"א, ב). ע"י פרש"י ע"פ הגמ' בברכות (ט). אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה מן הזהירים על כך שלא יאמרו אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, וקשה למה תלה קיום הבטחתו ית"ש באמירת אותו צדיק, ובלא אמירתו וכי לא יקום ה' את אשר דיבר חלילה.

ונראה דהכי פירושו שבני ישראל שהיו מדוכים מאד מאד במצרים, וממילא כיון שיבא הרגע להיגאל לא יהיה כספם וההבם נחשב לכלום, ולא ישומו לבבם על הרכוש ורק העיקר שילכו, ע"כ אמר ה' ודאי אני רוצה לקיים דברי אבל מישראל תבקש בקשה ואני מצרך שתזהרים על כך ולהסבירם שישאלו למען קדושת השם יתברך שלא יאמרו אותו צדיק, וא"כ אל"פ שבאמת לא יחשב כספם באותה שעה לכלום אל"פ כמזהירים על כך והיה כי תלכו לא תלכו וכו'.

וזאת ליהודה

הסיבה שאין למדים מהפסו' שרק דברים הבאים לידי חימוץ יוצאין בהם חובת מצה

כל מוצאת ולא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות (שמות יב, ב). בספר דברים פ' י"א (טו, א) כתיב 'לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות', ודרשינן מיניה בפסחים (לה). 'דברים הבאים לידי חימוץ יוצאין בהם חובת מצה', ואיזו הם חמשת מיני דגן, לאפוקי אורז ודוחן דאינם באים לעולם לידי חמוץ אלא אם מהיה אותם באים לידי סרחון, ואין אדם יוצא בהן ידי חובתו באים לפסח, וזה נפקא לן מהקישא דפרשת ראה.

והקשה בצ"ח (שם ד"ה אמר קרא) מדוע הביא קרא דפרשת ראה ושביק קרא דפרשתו דכתבי 'כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות' הרי אף הכא אפשר להקיש דרך דברים הבאים לידי חימוץ יוצאין בהם חובת מצה, וכבר כתבתי בחידושי סוגיא דמי פירות² לתרץ בפשטיות, דבפסחים (טג.) ילפינן מקרא זה ד"ל כמחמצת לא תאכלו להביא איסור אכילה הוא בתערובת חמץ, נמצא דאם היינו למדים מיניה

א. ח"ל: אמר קרא לא תאכל עליו חמץ וכו'. הביא קרא דפרשת ראה ושביק קרא דפרשתו בא, והוא ההקיש שהביא לעיל (ה) 'כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות'. ב. ח"י מרן זיע"א על מסכת פסחים (ק"ב, טו) כפי הספר ד"ה במי חורפין, ועיי"ש מה שפליג בתי' זה. ג. לבאר כונת מרן זיע"א נקדים דברי הר"ן בפסחים (קט) שנתקשה בקרא דכתיב (שמות יב, ט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים ענות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים וכו', ומשמע דמצה זו על שום שנאלו ולא יכלו להתמהמה, שאלו יכלו להתמהמה היו מחמיצין אותו, וכבר הר"ן דפסח מצרים לא נוג אל"א לילה ויום וכו', ומתוך כך במלאכה ובחמץ, ולפיכך אילו יכלו להתמהמה החמיצו עיסותיהם לצורך מחר שלא התהרו בבל יראה וכו'. והקשה עליו הצ"ח (שם ד"ה כל שלא אמר) דזה לא משמעו שלא התהרה בני ישראל בבל יראה ובבל ימצא במצרים, הרי כתוב 'שאר לא ימצא בבתיכם' וכו'. ועיי"ש שהקשה עליו עוד כמה קושיית ומסיק הצ"ח דנשאר קושיית הר"ן על התורה דמשמע שאלו לא גורשו ישראל ממצרים היו אופין חמץ, ולכאורה הרי חמץ אסור בכל יראה ובל ימצא. ויתכן שעל קושיא זו ענה מרן זיע"א דכונת הפסוק דאיה עונות מצות אלא שכל מעלתי כ"י לא חמץ, דהיינו שלא הגיעו לחמץ, וממילא ליתא בבל יראה ובבל ימצא, ומי שישב קושיית הר"ן, ולפי"י מלת 'כי' תתפרש דהא (ראו מסכת ד"ה דבפירי דה"ה ט"ו), והיות ולא הגיעו לחמץ הותר להם לאפות ולא הוצרכו לבערו. ד. בעז"ה בספר 'ישמח לב החדש', יבואר דברי רבינו זיע"א ביתר ביאור.

שפת אמת

לא מכר את חמצו של חבירו הנמצא בידו האם חייב לשלם לו

דברי השולחן ערוך

נפסק בשולחן ערוך (סי' תמ"ג סעי' ב') "ישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון יעבנו עד שעה חמישית ואם לא באו בעליו ימכרו לעכו"ם ואם לא מכרו חייב לבערו בזמן איסורו אפילו אם אינו חייב באחריותו, ומבאר המגן אברהם (שם ס"ק ה') "דאע"ג דהוא אינו עובר עליו, מכל מקום יעבור שלא יעבור עליו המפקיד", ומבאר המגן אברהם (שם) "ואע"ג דאפשר שהמפקיד מכרו לעכו"ם בענין שלא יעבור עליו, מכל מקום אין ספק מוציא מידי וודאי, ושטא לא מכרו לפיכך חייב לבערו".

פלוגתת המגן אברהם ושאר אחרונים

וממשיך המגן אברהם (שם) וכותב "ונראה דהנפקד חייב לשלם דמי הפקדון למפקיד, דהא שומר חנים שהיה יכול להציל ברועים ומקלות ולא הציל חייב (ש"ע ח"מ סי' רצ"א סעי' ה', ורובה לומר דנהי דהוא לא גרם היזק, מכל מקום כיון דיכול להצילו מן ההיזק אם לא הצילו מקרי פשיעה), הכא נמי הוה ליה למכרו קודם זמן איסורא, ואין לומר דהמפקיד פשע שהיה לו למכרו לעכו"ם במקום שהוא, כיון דקיימא לן שאין הנפקד רשאי לסמוך על זה וחייב למכרו אם כן הוה ליה למכרו", [ועי"ש עוד במגן אברהם (שם) דממשיך ומבאר שאם החמץ עדיין בענין אפשר לומר הרי שלך לפניך, וכן משמע בגמרא (ב"ק מ"ה ע"א), ועי"ש עוד באופן שהיה המשכון בידו שמתפקד בזה אם יכול לומר לו הרי שלך לפניך].

דעת החוק יעקב בסוגיין

אמנם החק יעקב (שם ס"ק ה') חולק על המגן אברהם וסובר דהנפקד פטור מלשלם, כיון דמבאר ברמב"ם ובשולחן ערוך (ח"מ סי' רצ"א סעי' ה') דאין הנפקד חייב למכרו אלא מפני השבת אבידה ולא מדין שמירה לכן אין לחייבו, אבל אם היה הנפקד שומר שכר חייב לשלם [ועי"ש שכן משמע מפירושו רש"י (ב"ק צ"ח ע"א ד"ה אם קו)].

תמיהת רבינו ע"ד המגן אברהם

ורבינו הגה"ק על הישמח לב זצוק"ל בתשובותיו (א"ח סי' קס"ד) כתב להקשות על דברי בעל המגן אברהם "במגן אברהם (שם) פסק בשומר שלא מכר חמצו של מפקיד קודם זמן איסורו צריך לשלם מדין תורה כיון שיכול להציל ברועים ומקלות, אמנם הוכיח שם סברא לפטורו משום דבעלים נמי יכולים למכור החמץ במקום שהוא, "ולפי ענינת דעתי מוכרח מרש"י (ב"ק דף צ"ח ע"ב) דמבאר ע"מ דאמרינן במתניתין (ש"ס צ"ח ע"ב) 'חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך', דאמרינן בגמרא (שם) ומקומין בגמרא דאזיל כרבי יעקב דתניא בשור שהמית עד שלא נגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר, משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו אינו מוחזר, רבי יעקב אומר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר, כלומר דרבי יעקב סבר דאומרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, אבל רבה מוקים דלכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דאם כן נפלו בחמץ בפסח, רק נחלקו ר' יעקב ורבנן אם גומרים דינו של שור שלא בפניו, ועיין שם באריכות, ומבאר רש"י (שם ד"ה דאם כן) את הוכחת הגמרא "דלרבנן אין אומרים אדמפליגי בשור לגבי שומר ליפלו נמי לגבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח", ומדנקט רש"י לגבי חמץ גזל ולא נקט שומר, אלא ודאי ששומר פטור אף בלא שאמר לו הרי שלך לפניך", ועי"ש עוד מה שהאריך בתשובה.

דעת המשנה ברורה כדברי רבינו

ובמשנה ברורה (שם ס"ק ז') לאחר שמאריך פלוגתת האחרונים מסכם את דבריו, שרוב האחרונים מסכימים דבין שומר חנים ובין שומר שכר פטור, דזה לא נכנס בכל שמירה שלא קיבל עליו אלא לשמור את החפץ שיהא ברשות בעליו ושיחזירו לו בשלמות, אבל לא קיבל עליו למכרו שארדה במכירה זו מוציא מרשות בעליו ואינו צריך למכרו אלא מטעם מצוות השבת אבידה ולא מצינו שמחויב לשלם מי שאינו משיב אבידה לחברו ונגנב.

כשהחמץ עדיין בעיין

ומציין המשנה ברורה (שם) דאם החמץ ממושכן אצלו על חובו ועבר שעה חמישית ולא מכרו וכשהגיע זמן איסורו היה צריך לשרפו, בזה מסתברא דהפסיד חובו וכדעת המגן אברהם, כיון שדעת הממשכן היא שכל זמן שלא יחזיר לו המלווה משכונו לא יוכל לתבוע ממנו חובו, אלא אם כן יהיה המלווה אנוס באבידת המשכון כגון שיגלו ממנו לסטים וכיוצא בן, אבל כאן שהיה באפשרות המלווה למכרו קודם הפסח ולא מכרו הרי עצלותו גרמה הפסד שנאסר בהנאה ואינו אנוס, ואם המשכון היה בעיין וכגון שלא בערו המלווה והשהה אותו עד לאחר הפסח, לדעת השו"ע הרב (שם סעי' ה') יכול לומר לו 'הרי שלך לפניך' וחייב הלווה עדיין לשלם, ולדעת הבגדי ישע (שם) הפסיד את חובו, ובמשנה ברורה כתב שם שחייב הלווה לשלם אבל לא בהכרעה ברורה 'אפשר דיכול לומר לו הרי שלך לפניך' [ועי' בשער הציון שם ס"ק ט"ו], ובכף החיים (שם ס"ק כ"ז) הביא בשם כמה אחרונים שכן שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים לכן יכול המוחזק (דהיינו המלווה) לומר קיים לי כמאן דפטור ונפטור מלשלם.

חידושו של המג"א, דכשהתערובת באינו מינו בפחו' מכדי אכילת פרס, הרי הוא עובר בכל יראה

לבאר דברי הרמב"ם

כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' חמץ ומצה ה"ח) "תערובת חמץ עוברים עליה משום כל יראה וכל ימצא, כגון המורים וכותח הבבלי ושכר המדי שעושים אותו מן הקמח", והביא המגיד משנה (שם) "וכבר נתבאר שרבינו פוסק שאין בתערובת חמץ לאו באכילתו אלא אם כן אכל כזית בכדי אכילת פרס, ובוודאי לדבריו הוא הדין שאינו עובר עליו בקיומו אלא בתערובת שיש בה כזית בכדי אכילת פרס".

דעת האוסרים אפילו בתערובת שאין בה כזית בכדי אכילת פרס

ומסיים המגיד משנה (שם) בדהעדה חדשה בנושא "ויש מן הגאונים סוברין שאפילו בפחות מכן עובר עליו, וגם ראיתי מי שמפרש דברי רבינו כך שאע"פ שאינו עובר באכילתו חייב בביעורו שהרי יש כזית חמץ שם, ואע"פ שהוא מעורב בכמה זיתים עובר הוא על קיומו, כך פירש דברי רבינו הרב ר' משה הכהן ז"ל (רמ"ך) וסייע דברי רבינו בדעת זו".

ביאור המגן אברהם בדברי הרמ"ך

ובמגן אברהם (סי' תמ"ב ס"ק א') מביא דברי רמ"ך אלו דתערובת אף שהוא פחות מכזית בכדי אכילת פרס עובר עליו בכל יראה, דזוקא אכילה אינו לוקח משום אוכל פחות מכדי אכילת פרס, אבל כל יראה איכא דהא יש לו חמץ בתוך ביתו, ומוסיף עליו המגן אברהם (שם) "ונראה לי דאם נתערב מין במינו כגון קמח בקמח או דאם נתבטל ברוב אינו עובר עליו, דהא מדאורייתא מותר לאכול לכתחילה כמו שכתוב (וי"ד סי' צ"ח סעי' ב') ומכל שכן שדרי לשהותו מדאורייתא, אבל מין בשאינו מינו אע"ג דכי ליכא כזית בכדי אכילת פרס לא לקי על אכילתו היינו משום שאין מצטרף הכזית כיון שאינו אוכל אותו בבת אחת, אבל חייב לבערו שהוא מצורף ממילא".

קושיית האחרונים על דברי המגן אברהם

הקשו כמה אחרונים על דברי המגן אברהם דחילק בין נתערב מין במינו ובין מין בשאינו מינו, דאם נתערב מין במינו אם נתבטל ברוב אינו עובר עליו וגם אינו עובר בכל יראה, ובין אם נתערב בשאינו מינו דאינו חייב על אכילתו כשאוכל פחות מכדי אכילת פרס אבל עובר על 'כל יראה', ולכאורה קשה מאי שנא מין במינו שאינו עובר עליו באכילתו ולכן אינו עובר על כל יראה, אם כן אף בנתערב בשאינו מינו גם לא יעבור על 'כל יראה'.

יישוב רבינו בהקדם להקשות על דברי הרמב"ם

ומתרץ רבינו הגה"ק זצוק"ל בשו"ת ישמח לב

(א"ח סי' קס"ה) בהקדם ליישב דברי הרמב"ם התמוהים בפרק א' מהל' חמץ ומצה (הלכה ז') "האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא, הרי זה אסור מן התורה שנאמר לא יאכל חמץ", והקשו עליו האחרונים ג' קושיות, א. למה לי קרא בחמץ בפסח דהרי קיימא לן דבכל האיסורים אסור חצי שיעור, דהא ילפינן בגמרא (יומא ע"ד ע"א) מדרבי רחמנא 'כל חלב' רבות חצי שיעור, ב. ויעוד יש לדייק בדברי הרמב"ם דהאיך לומד בפסוק ד'לא יאכל חמץ' דחייב אפילו אם אוכל אכילה כל שהוא, והרי סתם 'יאכל' בכל מקום היא בכזית, ג. גמגמו על הלשון שכתב 'האוכל כל שהוא אסור', דהוה ליה למימר 'אסור לאכול כל שהוא'.

יישובו של רבינו על דברי הרמב"ם

ומיישב עי"ז רבינו בתשובותיו (שם) "ולעניות דעתי כל הקושיות חדא מתורצת בחברתה, בהקדם דברי הרמב"ם (פס"ו מהל' מאכלות אסורות) דכתב דתערובת פחות מכדי אכילת פרס מותר בכל איסורין מדאורייתא ורק מדרבנן אסור, וסובר הרמב"ם דבחמץ אף שיש בתערובת פחות מכדי אכילת פרס רק כל שהוא אפילו הכי אסור מדאורייתא מקרא דלא יאכל, ובה מתורצים כל הקושיות דמקרא 'מכל חלב' ילפינן דחצי שיעור בעיין אסור וגם חמץ נילף משם, רק שצריך קרא לתערובת שיש בכדי אכילת פרס פחות מכזית שזה אסור, וזה נשמע שפיר מ'לא יאכל חמץ' כלומר שאוכל בתערובת חמץ, וזה נשמע שפיר מלשון 'יאכל' שהחמץ נאכל ממילא עם החמץ שנתערב בו וכוונתו על אכילת ההיתר, ועל כזית בכדי אכילת פרס לא צריך קרא דהלכה למשה מסיני הוא ככל איסורים, ולא איצטרך אלא לפחות מכדי אכילת פרס שאינו אוכל רק כל שהוא מחמץ בתערובת ומרבה קרא לאסור בחמץ".

ומיושב לשון הרמב"ם ודברי מגן אברהם דלעיל

ומסיים רבינו זצוק"ל "נמצא לשון הרמב"ם מכוון שכתב 'האוכל כל שהוא מחמץ (פירוש ע"י תערובת שהאכול אוכל כל שהוא מחמץ) אסור, כלומר שנאכל ממילא על ידי תערובת, ודברי מגן אברהם (שם) ממילא מיושבים דעל תערובת אינו במינו יש לנו ילפותא מ'יאכל', דאף שהוא רק חצי שיעור שייך בו 'כל יראה', משא"כ בתערובת מין במינו כיון דבטל ברוב מהתורה בטל גם הכל שהוא ושפיר איהו כאן ענין לעבור בכל יראה דבבר שבטל וכלה".

לכל קוראי הגיליון שיחי' ולכל בית ישראל א כשר'ן פריילעכן פסח המכריים מכון 'ישמח לב' פריקירכען ניתן לתרום להוצאות הגליון בנדרים פלוס ע"ש מכון ישמח לב